නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

චාණක්‍යනීතිපාළි

1. නානාසත්ථො ද්ධතං වක්ඛෙ,
රාජ නීති සමුච්චයං;
සබ්බ බීජ මිදං සත්ථං,
චාණක්‍යං සාරසඞ්ගහං.

2. මූලසුත්තං පවක්ඛාමි,
චාණක්‍යෙන යථොදිතං;
යස්ස විඤ්ඤාන මත්තෙන,
මූළ්හො භවති පණ්ඩිතො.

3. විද්‍වත්තං නරපච්චඤ්ච,
නෙවතුල්‍යං කුදාචනං;
සදෙසෙ පුජ්ජතෙ රාජා,
විදූ සබ්බත්ථ පුජ්ජතෙ.

4. පණ්ඩිතෙ ච ගුණා සබ්බෙ,
මූළ්හෙ දොසා හි කෙවලං;
තස්මා මූළ්හසහස්සෙසු,
පඤ්ඤො එකො විසිස්‍යතෙ.

5. මාතරිව පරදාරෙසු,
පරදබ්බෙසු ලෙට්ටුව;
අත්තනිව සබ්බභූතෙසු,
යො පස්සති සපණ්ඩිතො.

6. කිංකුලෙන විසාලෙන,
ගුණහීනො තු යොනරො;
අකුලිනොපි සත්ථඤ්ඤො,
දෙවතාහිපි පුජ්ජතෙ.

7. රූපයොබ්බනසම්පන්නා ,
විසාලකුලසම්භවා;
විජ්ජාහීනා නසොභන්තෙ,
නිග්ගන්ධා ඉව කිංසුකා.

8. තාරානං භූසණං චන්දො,
නාරීනං භූසණං පති;
පුථබ්‍යා භූසණං රාජා,
විජ්ජා සබ්බස්ස භූසණං.

9. මාතා සත්තු පිතා වෙරී,
යෙන බාලො නපාඨියීතො;
න සොභතෙ සභාමජ්ඣෙ,
හංසමජ්ඣෙ බකොයථා.

10. වරමෙකො ගුණී පුත්තො,
න ච මූළ්හසතෙහිපි;
එකො චන්දො තමො හන්ති,
න ච තාරගණෙහිපි.

11. ලාලයෙ පඤ්චවස්සානි,
දසවස්සානි තාලයෙ;
පත්තෙ තු සොළසෙ වස්සෙ,
පුත්තං මිත්තංව ආචරෙ.

12. ලාලනෙ බහවො දොසා,
තාලනෙ බහවො ගුණා;
තස්මා පුත්තඤ්ච සිස්සඤ්ච,
තාලයෙ න තු ලාලයෙ.

13. එකෙනාපි සුවක්ඛෙන,
පුප්ඵිතෙන සුගන්ධිනා;
වාසිතස්ස වනං සබ්බං,
සුපුත්තෙන කුලංයථා.

14. එකස්සාපි කුවක්ඛස්ස,
කොටරට්ඨෙන අග්ගිනා;
දය්හතෙ හි වනං සබ්බං,
කුපුත්තෙන කුලං යථා.

15. දූරතො සොභතෙ මූළ්හො,
ලම්බමාන පටාවුතො;
තාවඤ්ච සොභතෙ මූළ්හො,
යාව කිඤ්චි නභාසතෙ.

16. විසතො අමතං ගාය්හං,
අමෙජ්ඣාඅපි කඤ්චනං;
නීචතො උත්තමා විජ්ජා,
ථීරත්නං දුක්කුලාඅපි.

17. උස්සවෙ බ්‍යසනෙචෙව,
දුබ්භික්ඛෙ සත්තුවිග්ගහෙ;
රාජද්වාරෙ සුසානෙච,
යො තිට්ඨති සබන්ධවො.

18. පරොක්ඛෙ කිච්චහන්තාරං,
පච්චක්ඛෙ පියවාදිනං;
වජ්ජයෙ තාදිසං මිත්තං,
විසකුම්භං පයොමුඛං.

19. සකිං දුට්ඨඤ්ච මිත්තං යො,
පුන සන්ධාතු මිච්ඡති;
සමච්චු මුපගණ්හාති,
ගබ්භ මස්සතරී යථා.

20. න විස්සසෙ අවිස්සත්ථං,
මිත්තඤ්චාපි න විස්සසෙ;
කදාචි කුපිතං මිත්තං,
සබ්බදොසං පකාසයෙ.

21. ජානියා පෙසනෙ භච්චෙ,
බන්ධවෙ බ්‍යසනාගමෙ;
මිත්තඤ්චා පදිකාලෙච,
භරියඤ්ච විභවක්ඛයෙ.

22. උපකාරග්ගහිතෙන,
සත්තුනාසත්තුමුද්ධරෙ;
පාදලග්ගං කරට්ඨෙන,
කණ්ටකෙනෙව කණ්ටකං.

23. න මිත්තං කොචි කස්සචි,
න කොචි රිපු කස්සචි;
කාරණෙන හි ඤායති,
මිත්තානි ච රිපූ තථා.

24. දුජ්ජනො පියවාදී ච,
නෙතං විස්සාසකාරණං;
මධු තිට්ඨති ජිව්හග්ගෙ,
හදයෙ තු හලාහලං.

25. දුජ්ජනො පරිහන්තබ්බො,
විජ්ජායා ලඞ්කතොපි සං;
මණිනා භූසිතො සප්පො,
කිමෙ සො නභයං කරො.

26. සප්පො කූරො ඛලො කූරො,
සප්පා කූරතරො ඛලො;
මන්තො සධිවසො සප්පො,
ඛලො කෙන නිවායාතෙ.

27. නඛීනඤ්ච නදීනඤ්ච,
සිඞ්ගීනං සත්ථපාණිනං;
විස්සාසො නෙවකාතබ්බො,
ථීසු රාජකුලෙසු ච.

28. හත්ථී හත්ථසහස්සෙන,
සතහත්ථෙන වාජිනො;
සිඞ්ගිනො දසහත්ථෙන,
ඨානචාගෙන දුජ්ජනො.

29. ආපදත්ථං ධනං රක්ඛෙ,
දාරං රක්ඛෙ ධනෙහිපි;
අත්තානං සතතං රක්ඛෙ,
දාරෙහිපි ධනෙහිපි.

30. පරදාරං පරදබ්බං,
පරිවාදං පරස්ස ච;
පරිහාසං ගුරුට්ඨානෙ,
චාපලායඤ්ච විවජ්ජයෙ.

31. චජෙ එකං කුලස්සත්ථෙ,
ගාමස්සත්ථෙ කුලං චජෙ;
ගාම ජනපදස්සත්ථෙ,
අත්තත්ථෙ පඨවිං චජෙ.

32. චලත්‍යෙකෙන පාදෙන,
තිට්ඨ ත්‍යෙකෙන බුද්ධිමා;
නාසමික්ඛ්‍ය පරං ඨානං,
පුබ්බමායතනං චජෙ.

33. ලුද්ධ මත්ථෙන ගණ්හෙය්‍යා,
ථද්ධ මඤ්ජලී කම්මුනා;
මූළ්හං ඡන්දො නුවත්තෙන,
තථා තථෙන පණ්ඩිතං.

34. අත්ථනාසං මනොතාපං,
ගෙහෙ දුච්චරිතානි ච;
වඤ්චනඤ්ච පමාණඤ්ච,
මතිමා න පකාසයෙ.

35. ධනධඤ්ඤප්පයොගෙසු ,
තථා විජ්ජාගමෙසු ච;
ආහාරෙ බ්‍යවහාරෙ ච,
චත්තලජ්ජො සදා භවෙ.

36. ධනිනො සොත්ථියො රාජා,
නදී වෙජ්ජො තු පඤ්චමො;
පඤ්ච යත්‍ර නවිජ්ජන්තෙ,
තත්‍ර වාසං නකාරයෙ.

37. යස්මිංදෙසෙ න සම්මානං,
න පීති නච බන්ධවා;
න ච විජ්ජාගමො කොචි,
තංදෙසං පරිවජ්ජයෙ.

38. මනසා චින්තිතං කම්මං,
වචසා නපකාසයෙ;
අඤ්ඤලක්ඛිත කාරියස්ස,
යතො සිද්ධි නජායතෙ.

39. කුදෙසඤ්ච කුවුත්තිඤ්ච,
කුභරියං කුනදිං තථා;
කුදබ්බඤ්ච කුභොජ්ජඤ්ච,
වජ්ජයෙ තු විචක්ඛණො.

40. ඉණසෙසොග්ගි සෙසො ච,
බ්‍යාධිසෙසො තථෙව ච;
පුන ච වඩ්ඪතෙ යස්මා,
තස්මා සෙසං නකාරයෙ.

41. චින්තා ජරො මනුස්සානං,
වත්ථානං ආතපො ජරො;
අසොභග්‍යං ජරො ථීනං,
අස්සානං මෙථුනං ජරො.

42. අත්ථි පුත්තො වසෙ යස්ස,
භච්චො භරියා තථෙව ච;
අභාවෙ ප්‍යතිසන්තොසො,
සග්ගට්ඨොයො සො මහීතලෙ.

43. දුට්ඨා භරියා සඨං මිත්තං,
භච්චො චුත්තරදායකො;
ස සප්පෙව ගහෙ වාසො,
මච්චුරෙව නසංසයො.

44. මාතා යස්ස ගෙහෙ නත්ථි,
භරියාචා පියවාදිනී;
අරඤ්ඤං තෙන ගන්තබ්බං,
යථා රඤ්ඤං තථාගහං.

45. ඉණකත්තා පිතා සත්තු,
මාතා ච බ්‍යභිචාරිනී;
භරියා රූපවතී සත්තු,
පුත්තො සත්තු අපණ්ඩිතො.

46. කොකිලානං සරො රූපං,
නාරී රූපං පතිබ්බතා;
විජ්ජා රූපං කුරූපානං,
ඛමා රූපං තපස්සිනං.

47. අවිජ්ජං ජීවනං සුඤ්ඤං,
දිසා සුඤ්ඤා අබන්ධවා;
පුත්තහීනං ගහං සුඤ්ඤං,
සබ්බසුඤ්ඤා දලිද්දතා.

48. අදාතා වංසදොසෙන,
කම්මදොසා දලිද්දතා;
උම්මාදා මාතුදොසෙන,
පිතුදොසෙන මූළ්හතා.

49. ගුරු අග්ගි ද්විජාදීනං,
වණ්ණානං බ්‍රාහ්මණො ගුරු;
පති රෙකො ගුරුත්ථීනං,
සබ්බස්සාභ්‍යාගතො ගුරු.

50. අතිදබ්බෙ හතා ලඞ්කා,
අතිමානෙ ච කොරවා;
අතිදානෙ බලීබද්ධො,
සබ්බමච්චන්ත ගහිතං.

51. වත්ථහීනො ත්වලඞ්කාරො,
ඝතහීනඤ්ච භොජනං;
ථනහීනා ච යානාරී,
විජ්ජාහීනඤ්ච ජීවනං.

52. හොජ්ජං හොජනසත්ති ච,
රතිසත්ති වරා ථීයො;
විභවො දානසත්ති ච,
නාප්පස්ස තපසො ඵලං.

53. පුත්තප්පයොජනා දාරා,
පුත්තො පිණ්ඩප්පයොජනො;
හිතප්පයොජනං මිත්තං,
ධනං සබ්බප්පයොජනං.

54. දුල්ලභං පාකතිකං වාක්‍යං,
දුල්ලභො ඛෙමකරො සුතො;
දුල්ලභා සදිසී ජායා,
දුල්ලභො සජනො පියො.

55. සෙලෙසෙලෙ නමාණික්කං,
මුත්තිකං න ගජෙගජෙ;
සාධවො න හි සබ්බත්‍ර,
චන්දනං න වනෙවනෙ.

56. අසොචො නිද්ධනො පඤ්ඤො,
අසොචො පණ්ඩිතබන්ධවො;
අසොචා විධවා නාරී,
පුත්තනත්ත පතිට්ඨිතා.

57. අවිජ්ජො පුරිසො සොචො,
සොචං මෙථුන මප්පජං;
නිරාහාරා පජා සොචා,
සොචං රජ්ජ මරාජකං.

58. කුලෙහි සහ සම්පක්කං,
පණ්ඩිතෙහි ච මිත්තතං;
ඤාතීහි ච සමං මෙලං,
කුබ්බානො නවිනස්සති.

59. කට්ඨා වුත්ති පරාධිනා,
කට්ඨො වාසො නිරාසයො;
නිද්ධනො බ්‍යවසායො ච,
සබ්බකට්ඨා දලිද්දතා.

60. තක්කරස්ස කුතො ධම්මො,
දුජ්ජනස්ස කුතො ඛමා;
වෙසියා ච කුතො ස්නෙහො,
කුතො සච්චඤ්ච කාමිනං.

61. පෙසිතස්ස කුතො මානං,
කොපනස්ස කුතො සුඛං;
ථීනං කුතො සතිත්තඤ්ච,
කුතො මෙත්තී ඛලස්ස ච.

62. දුබ්බලස්ස බලං රාජා,
බාලානං රොදනං බලං;
බලංමූළ්හස්ස මොනිත්තං,
චොරානං අතථං බලං.

63. යො ධුවානි පරිච්චජ්ජ,
අධුවං පරිසෙවති;
ධුවානි තස්ස නස්සන්ති,
අධුවං නට්ඨමෙව ච.

64. සුක්කං මංසං ථීයො වුද්ධා,
බාලක්ක තරුණං දධි;
පභාතෙ මෙථුනං නිද්දා,
සජ්ජු පාණහරානි ඡ;

65. සජ්ජු මංසං නවන්නඤ්ච,
බාලා පී බීරභොජනං;
සතමුණ්හොදකඤ්චෙව,
සජ්ජු පාණකරානි ඡ.

66. සීහාදෙකං බකාදෙකං,
ඡ සුනා තීණි ගද්‍රභා;
වායසා චතු සික්ඛෙථ,
චත්තාරි කුක්කුටාදපි.

67. පභූතමප්පකිච්චං වා,
යොනරො කත්තුමිච්ඡති;
සංයතනෙන කත්තබ්බං,
සීහාදෙකං පකිත්තිතං.

68. සබ්බින්ද්‍රියානි සංයම,
බකොව පතිතො ජනො;
කාලදෙසොපපන්නානි,
සබ්බකිච්චානි සාධයෙ.

69. බහ්වාසී සාප්පසන්තුට්ඨො,
සුනිද්දො සීඝචෙතනො;
පභූභත්තො ච සූරො ච,
ඤාතබ්බා ඡ සුනා ගුණා.

70. අවිස්සාමං වහෙ භාරං,
සීතුණ්හඤ්ච නවින්දති;
ස සන්තොසො තථා නිච්චං,
තීණි සික්ඛෙථ ගද්‍රභා.

71. ගුළ්හමෙථුනධම්මඤ්ච,
කාලෙකාලෙ ච සඞ්ගහං;
අප්පමාදමනාලස්‍යං,
චතු සික්ඛෙථ වායසා.

72. යුද්ධඤ්ච පාතරුට්ඨානං,
භොජනං සහ බන්ධුහි;
පීයං ආපදග්ගතං රක්ඛෙ,
චතු සික්ඛෙථ කුක්කුටා.

73. කොතිභාරො සමත්ථානං,
කිංදූරං බ්‍යවසායිනං;
කො විදෙසො සවිජ්ජානං,
කො පරො පියවාදිනං.

74. භයස්ස කරීතො පන්ථො,
ඉන්ද්‍රියානමසංයමො;
තජ්ජයො සම්පදාමග්ගො,
යෙනිට්ඨං තෙන ගම්‍යතෙ.

75. න ච විජ්ජාසමො බන්ධු,
න ච බ්‍යාධිසමො රිපු;
නවාපච්චසමො ස්නෙහො,
න ච දෙවා පරං බලං.

76. සමුද්දාවරණා භූමි,
පාකාරාවරණං ගහං;
නරින්දාවරණා දෙසා,
චාරිත්තාවරණා පීයො.

77. සතකුම්භසමා නාරී,
තත්තඞ්ගාර සමො පුමා;
තස්මා සතඤ්ච අග්ගිඤ්ච,
නෙකත්‍ර ඨපයෙ බුධො.

78. ආහාරො ද්විගුණො ථීනං,
බුද්ධි තාසං චතුග්ගුණො;
ඡගුණො බ්‍යවසායො ච,
කාමොචට්ඨගුණො මතො.

79. ජිණ්ණමන්නං පසංසෙය්‍ය,
භරියං ගතයොබ්බනං;
රණා පච්චාගතං සූරං,
සස්සඤ්ච ගෙහමාගතං.

80. අසන්තුට්ඨා ද්විජා නට්ඨා,
සන්තුට්ඨාඉව පාථිවා;
සලජ්ජා ගණිකා නට්ඨා,
නිල්ලජ්ජා ච කුලිත්ථියො.

81. අවංසපතිතො රාජා,
මූළ්හපුත්තො ච පණ්ඩිතො;
අධනෙන ධනං පාප්‍ය,
තිණංව මඤ්ඤතෙ ජනං.

82. බ්‍රහ්මහාපි නරො පූජ්ජො,
යස්සත්ථි විපුලං ධනං;
සසිනො තුල්‍යවංසොපි,
නිද්ධනො පරිභූයතෙ.

83. පොත්ථකට්ඨා තු යාවිජ්ජා,
පරහත්ථගතං ධනං;
කිච්චකාලෙ සමුප්පන්නෙ,
න සාවිජ්ජා න තද්ධනං.

84. පාදපානං භයං වාතා,
පද්මානං සිසිරා භයං;
පබ්බතානං වජීරම්හා,
සාධූනං දුජ්ජනා භයං.

85. පඤ්ඤෙ නියුජ්ජමානෙ තු,
සන්ති රඤ්ඤො තයොගුණා;
යසො සග්ගනිවාසො ච,
විපුලො ච ධනාගමො.

86. මූළ්හෙ නියුජ්ජමානෙතු,
ඛත්තියස්සාගුණා තයො;
අයසො චත්ථනාසො ච,
නරකෙ ගමනං තථා.

87. බහුමූළ්හසඞ්ඝාතෙහි,
අඤ්ඤොඤ්ඤපසුවුත්තිහි;
පච්ඡාදාන්තෙ ගුණා සබ්බෙ,
මෙඝෙහිව දිවාකරො.

88. යස්ස ඛෙත්තං නදීතීරෙ,
භරියාපි පරප්පියා;
පුත්තස්ස විනයො නත්ථි,
මච්චුරෙව නසංසයො.

89. අසම්භාබ්‍යං නවත්තබ්බං,
පච්චක්ඛමපි දිස්සතෙ;
සිලා තරති පානීයං,
ගීතං ගායති වානරො.

90. සුභික්ඛං කසකෙ නිච්චං,
නිච්චං සුඛ මරොගිකෙ;
භරියා භත්තු පියා යස්ස,
තස්ස නිච්චොස්සවං ගහං.

91. හෙලස්ස කම්මනාසාය,
බුද්ධිනාසාය නිද්ධනං;
යාචනා මානනාසාය,
කුලනාසාය භොජනං.

92. සෙවිතබ්බො මහාවක්ඛො,
ඵලච්ඡායා සමන්විතො;
යදි දෙවා ඵලං නත්ථි,
ඡායා කෙන නිවාරයෙ.

93. පඨමෙ නජ්ජිතා විජ්ජා,
දුතියෙ නජ්ජිතං ධනං;
තතියෙ නජ්ජිතං පුඤ්ඤං,
චතුත්ථෙ කිංකරිස්සති.

94. නදීකූලෙච යෙ වක්ඛා,
පරහත්ථගතං ධනං;
කිච්චං ඊගොචරං යස්ස,
සබ්බං තං විඵලං භවෙ.

95. කුදෙසමාසජ්ජ කුතොත්ථසඤ්චයො,
කුපුත්තමාසජ්ජ කුතො ජලඤ්ජලී;
කුගෙහිනිං පාප්‍ය ගහෙ කුතො සුඛං,
කුසිස්සමජ්ඣාපයතො කුතො යසො.

96. කූපොදකං වටච්ඡායා,
සාමා ඊවිට්ඨකාලයං;
සීතකාලෙ භවෙ උණ්හං,
ගිම්හකාලෙ ච සීතලං.

97. විසං චඞ්කමනං රත්තිං,
විසං රඤ්ඤොනුකුලතා;
විසං ඊපි අඤ්ඤාසත්තා,
විසං බ්‍යාධි අවෙක්ඛිතො.

98. දුරධීතා විසං විජ්ජා,
අජිණ්ණෙ භොජනං විසං;
විසං ගොට්ඨී දලිද්දස්ස,
වුද්ධස්ස තරුණී විසං.

99. පදොසෙ නිහතො පන්ථො,
පතිතා නිහතා ඊයො;
අප්පබීජං හතං ඛෙත්තං,
භච්චදොසා හතො පභූ.

100. හතමසොත්තියං සද්ධං,
හතො යඤ්ඤො ත්වදක්ඛිණො;
හතා රූපවතී වඤ්ඣා,
හතං සෙනමනායකං.

101. වෙදවෙදඞ්ග තත්තඤ්ඤො,
ජපහොමපරායනො;
ආසීවාදවචොයුත්තො,
එස රාජපුරොහිතො.

102. කුලසීලගුණොපෙතො,
සබ්බධම්මපරායනො;
පවීණො පෙසනාද්‍යක්ඛො,
ධම්මාද්‍යක්ඛො විධීයතෙ.

103. අයුබ්බෙදකතාභ්‍යාසො,
සබ්බෙසං පියදස්සනො;
අරියසීලගුණොපෙතො,
එස වජ්ජො විධීයතෙ.

104. සකිංදුත්ත ගහිතත්ථො,
ලහුහත්ථො ජිතක්ඛරො;
සබ්බසත්ථ සමාලොකී,
පකට්ඨො නාම ලෙඛකො.

105. සමත්තනීතිසත්තඤ්ඤො,
වාහනෙ පූජිතස්සමො;
සූරවීරගුණොපෙතො,
සෙනාධ්‍යක්ඛො විධීයතෙ.

106. සුචී වාක්‍යපටුප්පඤ්ඤො,
පරචිත්තොපලක්ඛකො;
ධීරො යථාත්ථ වාදී ච,
එස දූතො විධීයතෙ.

107. පුත්තනත්ත ගුණොපෙතො,
සත්ථඤ්ඤො පිට්ඨපාචකො;
සූරො ච කඨිනොචෙව,
සූපකාරො ස උච්චතෙ.

108. ඉඞ්ගිතා කාරතත්තඤ්ඤො,
බලවා පියදස්සනො;
අප්පමාදී සදා දක්ඛො,
පතිහාරො ස උච්චතෙ.

109. යස්ස නත්ථි සයං පඤ්ඤා,
සත්ථං තස්ස කරොති කිං;
ලොචනෙහි විහීනස්ස,
දප්පණො කිංකරිස්සති.

110. කිංකරිස්සන්ති වත්තාරො,
සොතං යත්ථ නවිජ්ජතෙ;
නග්ගකපණකෙ දෙසෙ,
රජණො කිංකරිස්සති.